

М.А. Алтыбасарова^{1*}, Г.М. Каппасова¹

¹ Торайғыров университеті, Павлодар қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: *mika_al68@mail.ru

АЙМАҚТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕР КОНТЕКСТІНДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК ЖАСТАР САЯСАТЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ЗЕРТТЕУ

Аңдатпа

Мақалада аймақтағы мемлекеттік жастар саясатының нәтижелілігін талдау мен бағалаудың теориялық аспектілері зерттелген. Авторлар Қазақстан Республикасының дамуының осы кезеңінде қоғамның басым бағыттарының бірі жастар мен жастар саясатын іске асыру мәселелері болып табылатынын атап өтті. Жас ұрпақ құрылымының күрделілігі мен серпінділігі, тұрақты ұтқырлығы мен өзгергіштігі, проблемаларды шешуде жүйелі тәсілдерді іздеу және жас ұрпақтың өмір сүру сапасын жақсарту, жастардың өмір сүру сапасын жақсарту және қоғамды дамыту мәселелерін шешуде жүйелі тәсілдерді іздеу тақырыптың өзектілігін анықтайды. Еліміздің қазіргі өміршендігі мен болашағы жастардың проблемаларын қалай шешуге байланысты. Жастар мәселесіне мемлекет тарапынан да, қоғам тарапынан да көбірек көңіл бөлінуде. Қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық өзгерістер жастарды осы процестерге тікелей қосу қажеттілігін объективті түрде белгілейді. Мемлекеттің басты міндеті ел өмірінде жастардың энергиясын және оны қолдау тетіктерін, әлеуметтік бастамаларды пайдалану үшін қолайлы жағдайлар жасау, жастарға ойластырылған саясат жолымен өздерінің мүдделерін, қажеттіліктерін, өмірлік перспективаларын айқындауға және іске асыруға көмектесу болуға тиіс.

Осы себепті мақала негізінен қазақстандық қоғам өмірінің барлық салаларында жастар факторын күшейтуге бағытталған. Авторлар жастар саясаты мемлекеттің ішкі саясатының ажырамас бөлігі бола отырып, мемлекет пен жалпы қоғам институттарының өзара іс-қимылы контекстіндегі ағымдағы үрдістерді нақты түсінуді талап етеді деген қорытынды жасайды.

Зерттеудің маңыздылығы - бұл әртүрлі аймақтардағы жастардың нақты қажеттіліктері мен мәселелерін анықтауға және талдауға мүмкіндік береді, бұл жастар саясатын мақсатты және тиімді қалыптастыруға және жүзеге асыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері қолданыстағы бағдарламалар мен бастамаларды жақсарту бойынша ұсыныстар жасауға негіз бола алады, бұл өз кезегінде елдегі әлеуметтік тұрақтылық пен адам әлеуетін дамытуға ықпал етеді.

Түйін сөздер: мемлекеттік жастар саясаты, мемлекеттік саясаттың тиімділігі, өңірлік ерекшеліктер, жастардың қатысуы, өңірлік даму стратегиясы, әлеуметтік даму, жастар бастамалары

M.A. Altybassarova¹, G.M. Kappassova¹

¹ Toraigyrov University, Pavlodar, Kazakhstan

RESEARCH ON THE EFFECTIVENESS OF STATE YOUTH POLICY IN THE CONTEXT OF REGIONAL SPECIFICITIES

Abstract

The article examines the theoretical aspects of the analysis and evaluation of the effectiveness of the state youth policy in the region. The authors noted that at this stage of the development of the Republic of Kazakhstan, youth issues and the implementation of youth policy are one of the priorities of the society. The complexity and dynamism, constant mobility and variability of the

structure of the younger generation, the search for systemic approaches to solving problems and improving the quality of life of the younger generation, the search for systemic approaches to solving problems of improving the quality of life of youth and the development of society determines the relevance of the topic. The current viability and future of the country depend on how the problems of youth are solved. The youth problem is receiving increasing attention from both the State and society. Socio-political and socio-economic transformations objectively dictate the need for the direct involvement of young people in these processes. The main task of the state should be to create favorable conditions for the use of youth energy in the life of the country and mechanisms for its support, social initiatives, and assistance to young people in identifying and realizing their interests, needs, and life prospects through a well-thought-out policy.

For this reason, the article is mainly focused on strengthening the youth factor in all spheres of life of Kazakh society. The authors conclude that youth policy, being an integral part of the internal policy of the state, requires a clear understanding of current trends in the context of interaction between state institutions and society as a whole.

The importance of the study lies in the fact that it allows us to identify and analyze the specific needs and problems of youth in different regions, which contributes to a more targeted and effective formation and implementation of youth policy. In addition, the results of the study can serve as a basis for developing recommendations for improving existing programs and initiatives, which in turn contributes to social stability and human development in the country.

Keywords: state youth policy, effectiveness of state policy, regional specifics, youth participation, regional development strategy, social development, youth initiatives

Алтыбасарова М.А.¹, Канпасова Г.М.¹

¹ Торайгыров университет, г.Павлодар, Казахстан

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В КОНТЕКСТЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ

Аннотация

В статье исследованы теоретические аспекты проведения анализа и оценки результативности государственной молодежной политики в регионе. Авторы отметили, что на данном этапе развития Республики Казахстан, одним из приоритетных направлений общества выступают вопросы молодежи и реализации молодежной политики. Сложность и динамичность, постоянная подвижность и изменчивость структуры молодого поколения, поиск системных подходов в разрешении проблем и улучшения качества жизни молодого поколения и развития общества определяет актуальность темы. От того, как разрешаются проблемы молодежи, зависит нынешняя жизнеспособность и будущее страны. Молодежной проблеме уделяется все большее внимание, как со стороны государства, так и общества. Общественно-политические и социально-экономические преобразования объективно диктуют необходимость непосредственного включения молодых людей в эти процессы. Главной задачей государства должно стать создание благоприятных условий для использования энергии молодежи в жизни страны и механизмов ее поддержки, социальных инициатив, помощь молодым людям в определении и реализации своих интересов, потребностей, жизненных перспектив путем продуманной политики.

По этой причине статья преимущественно сфокусирована на усилении молодежного фактора во всех сферах жизни казахстанского общества. Авторами делается вывод о том, что, молодежная политика, являясь составной частью внутренней политики государства, требует четкого понимания текущих тенденций в контексте взаимодействия институтов государства и общества в целом.

Важность исследования заключается в том, что она позволяет выявить и проанализировать специфические потребности и проблемы молодежи в различных регионах,

что способствует более целенаправленному и эффективному формированию и реализации молодежной политики. Кроме того, результаты исследования могут послужить основой для разработки рекомендаций по улучшению существующих программ и инициатив, что в свою очередь способствует социальной стабильности и развитию человеческого потенциала в стране.

Ключевые слова: государственная молодежная политика, эффективность государственной политики, региональные особенности, участие молодежи, стратегия регионального развития, социальное развитие, молодежные инициативы

КІРІСПЕ

Барлық уақытта жастар ерекше әлеуметтік-демографиялық топ ретінде қоғамның қозғаушы күшінің қайнар көзі болды. Мемлекет пен жалпы қоғамның саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени өміріне өз бетінше түзетулер енгізіп, оны дамытудың жаңа әлеуетті мүмкіндіктерін ашқан жас ұрпақ. Жақын және кейінгі перспективада елдің даму векторы халықтың осы санатына тікелей байланысты.

Қазіргі әлемде жастар қоғамның ең сезімтал және мобильді бөлігі болып табылады, олар прогрессивті реформаларды қолдайды және оларды жүзеге асырады. Елдің әлеуметтік-экономикалық, саяси дамуындағы өзгерістер жүйелі жаңаруды, жастар саясатының міндеттері мен тетіктерін және жастардың қажеттіліктерін дамытуды талап етеді.

Сол себептен зерттеудің гипотезасы - мемлекеттік жастар саясатының тиімділігі экономикалық даму, мәдени дәстүрлер және әлеуметтік жағдайлар сияқты аймақтық ерекшеліктерге байланысты өзгереді және саясатты осы ерекшеліктерге бейімдеу жастардың қатысуы мен қанағаттануында оң нәтижелерге әкеледі. Зерттеу гипотезасы келесі мақсатпен болжамжарды көздейді мақсаты - өңірлік ерекшеліктер контекстінде мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін талдау және бағалау, сондай-ақ әртүрлі өңірлерде жастар бағдарламалары мен бастамаларын іске асырудың табыстылығына әсер ететін факторларды анықтау болып табылады. Болжам: зерттеу нәтижелері мемлекеттік жастар саясатын оңтайландыру бойынша ұсынымдар әзірлеуге мүмкіндік береді деп болжануда, бұл жастардың әлеуметтік жағдайын жақсартуға, олардың қоғамдық процестерге қатысуын арттыруға және өңірлердегі әлеуметтік шиеленіс деңгейін төмендетуге әкеледі. Сондай-ақ, анықталған өңірлік ерекшеліктер жастар саясатының тұрақты дамуына ықпал ететін неғұрлым мақсатты және бейімделген бағдарламаларды әзірлеуге көмектеседі деп күтілуде.

Сондықтан жастардың әлеуметтік-саяси белсенділігі бүгінде мемлекеттің, азаматтық қоғамның, құқықтық мемлекеттің дамуындағы, саяси жүйенің динамикасы мен тұрақтылығын қамтамасыз етудегі маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық өзгерістер жастарды осы процестерге тікелей қосу қажеттілігін объективті түрде белгілейді.

Ел президенті Қ-Ж. Тоқаев 2025 жылғы 8 ақпанда «Жаңа адамдар» жастар форумында сөйлеген сөзінде: «Жастарға бізде барлық жерде жол бар. Біздің еліміздің болашағы-интеллектуалды, білімді, уақытпен қатар жүретін жастардың қолында. Біздің еліміздің тарихындағы осы кезеңді бетбұрыс деп атады және қоғамның алдында жоғары мақсаттар тұрғанын көрсетті. «Қазақстан ең озық мемлекет болуға тиіс. Біз тек оқып қана қоймай, басқалардан Үйренетін ұлт болуымыз керек. Барлық бастамаларды жастар жүзеге асыруы керек. «Жаңа адамдар бұл жаңа қоғамның көрінісі, жаңа шындық. Бұл жауапты жастарды біріктіретін қозғалыс. Біздің стратегиямызды қолдағаныңыз үшін рахмет. Сіздің транспаранттарыңыз әділ Қазақстанның құрылысы, Заң мен тәртіпті қамтамасыз ету тұжырымдамасына негізделген реформаларымыздың мәнін көрсетеді» [1]. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың келтірілген дәйексөзі жастарға қатысты мемлекеттік саясаттың басымдықтарын түсінудің негізі болып табылады, сондықтан өңірлік ерекшеліктер контекстінде жастар саясатының тиімділігін зерттеу мақсатымен тікелей байланысты.

Бұл саясаттың тиімділігін зерттеу оны абстрактілі шаралар жиынтығы ретінде емес, Қазақстанның алдында гүлденген және әділ қоғам құру жолында тұрған міндеттерді шешу үшін әрбір өңірдегі жастардың әлеуетін жұмылдыруға арналған құрал ретінде қарастыруға тиіс. Президент Қ.К. Тоқаев айтқан амбицияларды іске асыру үшін қандай тәсілдер мен құралдар тиімді екенін анықтау үшін талдау өңірлік ерекшеліктерді ескеруі қажет.

Ғылыми әдебиеттерге шолу. «Жастар саясаты» ұғымы 1950-1960 жылдар аралығында алғаш рет қоғамдық-саяси және ғылыми дискурсқа енді. Ол жастардың тәуелсіз әлеуметтік күш ретінде қалыптасуы және оның әлеуметтік-саяси кеңістікте соманы айқындауға ұмтылуы тұрғысынан туындады. 1970 жылдардың соңына қарай жастар саясаты көптеген елдерде мемлекеттік саясаттың жеке бағытына айналады, бұл заңдарды қабылдаудан және арнайы бағдарламаларды әзірлеуден көрініс табады [2, 66.]. Онымен қатар, жастарды шешім қабылдау процесіне тарту және бағдарламаларды әзірлеу мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін арттырудың негізгі факторы болып табылады.

Қазіргі заманғы ғылымда «жастар саясаты» ұғымының әмбебап анықтамасы жоқ. Атап айтқанда, А.Ю. Гайдин жастар саясатын «біріншіден, туылғаннан бастап 30 жасқа дейінгі жас ұрпаққа тікелей немесе жанама әсер ететін шаралардың үлкен тізбесін қамтитын кең көпфункционалды саясат; екіншіден, мамандандырылған мекемелердің, комитеттердің, жастар ісі бөлімдерінің қызметі» [3, 456.]. Осылайша, жастар саясаты әлеуметтік және экономикалық аспектілерді ғана емес, сонымен қатар қазіргі қоғамдағы жастардың жан-жақты дамуына бағытталған мәдени және білім беру бастамаларын да қамтиды.

Таранцев М.А. жастар саясаты деп жастардың билікке қатысуы арқылы жүзеге асырылатын әлеуметтік-саяси топ ретінде жастарға тән мүдделер кешенін қорғау және іске асыру жөніндегі қызметті білдіреді [4, 1236.]. Сөйтіп, жастар саясаты жастарды саяси шешімдер қабылдау процесіне тартуға ықпал етіп қана қоймай, олардың қоғамдық нормалар мен құндылықтарды қалыптастыруға белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

Жастар саясаты тұжырымдамасының негізгі ережелерін И.М. Ильинский ұсынған болатын. Оның пікірінше, жастар саясаты - бұл қоғамда жастарға қалыптасқан, жас ұрпақтың әлеуметтенуі мен әлеуметтік бейімделуіне ықпал ететін, олардың көркем өнерпаздығы мен шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған көзқарас [5, 81-9166.]. Біздің зерттеуімізге сәйкес, экономикалық даму деңгейі, білім беру мекемелерінің қолжетімділігі және жұмыс орындарының болуы сияқты аймақтық ерекшеліктер жастар бағдарламаларын әзірлеу және іске асыру кезінде ескерілуі керек.

Мақала үшін шетелдік және отандық саясаттанушылардың, философтардың, тарихшылардың, социологтардың, заңгерлердің және т.б. еңбектері негіз болады. Мемлекеттік жастар саясатын жетілдіруге арналған мәселелерді зерттеумен осындай ғалымдар А.Коротаев, Е.Омельченко, Ю.Зубок, В.Чупров, Е.Ильиных, И.Шкатов, [6, 36 б.], Т.Нығматуллина және т.б. [7, 159-176 бб.] айналысқан. Мәселен, жастар саясаты саласындағы мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру туралы С.В. Бизинде қарады [8, 2663 б.].

Эмпирикалық деректердің негізі «Қазақстан жастары - 2022» Ұлттық баяндамасы болды, оның шеңберінде жастар дамуының негізгі әлеуметтік индикаторлары талданды [9]. Зерттеу барысында мемлекеттік жастар саясатын реттеуде маңызды рөл атқаратын заңдар мен нормативтік актілер пайдаланылды. Олар жас азаматтардың құқықтары мен міндеттерін, сондай-ақ мемлекеттің олардың әл-ауқатын қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерін айқындайды [10].

Қазақстандық ғалымдардың Қазақстан Республикасының жастар саясатын зерделеуге арналған қазіргі заманғы ғылыми еңбектерінің ішінде Д.Д. Өмірзақованың [11, 357 б.], А.С.Сәрсенбаевтың [12, 1316.], С.К. Исмағұлованың жастар саясатын құндылық тұрғысынан талдауға зор үлес қосқан еңбектерін атап өткен жөн. Жастар саясатын зерттеудің құқықтық аспектісін М.С. Абдулова, Ю.А. Гаврилова [13, 128 б.], Р.К. Сарпеков [14, 22 б.] сияқты зерттеушілер қарады.

Сайрамбай У. «How young people use new media in political participation in Russia and Kazakhstan» [15], мақаласында жастардың саяси өмірге қатысу үшін жаңа медианы пайдалану тәсілдері қарастырылады, бұл өңірлік ерекшеліктер тұрғысынан мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін зерттеу үшін маңызды контекст бола алады. Осы медиа тәжірибелерді талдау заманауи технологиялардың жастардың саяси процестерге қатысуына қалай әсер ететінін және олардың мемлекет деңгейінде қатысуын жақсарту үшін қандай шаралар қолдануға болатындығын анықтауға көмектеседі.

Богатова О. А., Дадаева Т. М., Шумкова Н.В. «Student Youth in the Space of Historical Practices and Narratives (Regional Dimension)» [16], мақаласы әртүрлі аймақтардағы студент жастардың жеке басын қалыптастыратын тарихи тәжірибелер мен әңгімелерді қарастырады, бұл аймақтық ерекшеліктер контекстінде мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін талдау үшін пайдалы болуы мүмкін. Осы тарихи контексттерді түсіну мәдени және әлеуметтік факторлардың жастардың бастамалары мен олардың дамуы мен қоғамдық өмірге қатысуына бағытталған бағдарламаларға әсерін тереңірек бағалауға мүмкіндік береді.

Сонымен, жастар саясаты жастардың әлеуетін қалыптастыруға және пайдалануға, оларды қоғам өмірінің барлық салаларына тарту үшін жағдай жасауға бағытталған мемлекеттік және мемлекеттік емес институттардың жастарға қатысты кешенді және жүйелі қызметінің жүйесі ретінде барлық қоғам мен мемлекеттерге әділ түрде тән.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, жастар саясатын іске асыру нәтижелерін жүйелі бағалау және оның тиімділігіне мониторинг жүргізу қажеттілігі стратегиялар мен бағдарламаларды түзету үшін маңызды аспект болып табылатынын атап өту маңызды. Өңірлердегі жастардың жағдайы туралы деректерді үнемі талдау проблемалық аймақтарды анықтауға және қолдау шараларын бейімдеуге мүмкіндік береді.

ЗЕРТТЕУ ӘДІСНАМАСЫ

Зерттеудің әдіснамалық негізі саясаттанудың әртүрлі әдістері мен тәсілдерін қамтитын кешенді тәсілге негізделген. Оларды толығырақ қарастырайық.

1 Әлеуметтік сауалнамалар: Павлодар облысының жастар арасында олардың пікірлерін анықтау және мемлекеттік жастар саясатының қолданыстағы шараларына қанағаттану үшін сауалнама жүргізілді. Бұл әдіс жас адамдардың ойларын, позицияларын, жоспарларын анықтауға тиімді әсер етті. Сонымен қатар, бірнеше қорытынды жасауға себеп болды;

2 Статистикалық талдау: Павлодар облысының жастар саясатының динамикасы мен нәтижелерін бағалау үшін негізгі көрсеткіштер бойынша статистикалық деректерді жинауға және талдау жасауға пайдаланылды.

3 Институционалдық тәсіл. Зерттеуде жастар саясатын аймақтық деңгейде жүзеге асыратын институттарды зерттеуде маңызды рөл атқарады. Бұған Павлодар облысының мемлекеттік органдар, бейресми және ресми жастар ұйымдары кірді. Институционалдық тәсіл осы ұйымдар құрылымының жастар саясатын іске асыруға әсерін, сондай-ақ олардың арасындағы өзара іс-қимылды талдауға мүмкіндік берді.

4 Контент-талдау мемлекеттік жастар саясатындағы негізгі трендтер мен тұжырымдамаларды анықтауға әсер етті, әсіресе Павлодар облысының жастарының, аудиториясының мүдделерін қаншалықты белсенді және дәйекті түрде көрсететінін талдауда қолданылды.

5 Құрылымдық-функционалдық әдістер. Бұл тәсіл жастар саясатының әртүрлі элементтерінің функциялары мен құрылымдарын және олардың аймақтық контекст шеңберіндегі өзара әрекеттесуін талданған кезде пайдаланылды. Мысалы, сауалнамада «Мемлекеттік адамдар мен органдарға сенім деңгейі» зерттеген кезде бұл тәсіл толығымен пайдаланылды. Себебі, әртүрлі институттардың қандай міндеттер мен функцияларды орындайтынын және олардың жастар саясатын іске асырудың жалпы нәтижесіне қалай әсер ететінін түсінуге мүмкіндік берді.

6 Мінез-құлық тәсілі. Бұл тұрғыда мінез-құлық тәсілі жастардың нақты мінез-құлқын, сондай-ақ жастар ұйымдары мен мемлекеттік органдардың әлеуметтік және саяси ортадағы өзгерістерге реакциясын зерттеуге көмектесті. Мысалы, 1 кестеде «Сізге көбінесе қандай мәселелер қауіп төндіреді?» деген сұраққа жауаптардың бөлінуінде жастардың белсенділігіне, олардың саяси және әлеуметтік процестерге қатысуына, сондай-ақ мемлекеттік бастамаларды қабылдауға әсер ететін факторларды бөліп көрсетуге мүмкіндік берді.

Осы әдістердің барлығы әр аймақтың бірегей ерекшеліктерін ескере отырып, мемлекеттік жастар саясатының, соның ішінде Павлодар облысының тиімділігін талдау мен бағалаудың сенімді негізін құрады.

ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

Бүгінгі таңда жастар мемлекеттің дамуындағы қоғамның басты тірегі болып табылады. Кез келген елдің даму сапасы әрбір жастың дамуына жасалған жағдайға байланысты. Сондықтан жастардың аймақтағы қоғамдық-саяси жағдайға көзқарасы мен бағалауы зерттеудің өте маңызды шарты болып табылады, өйткені бұл саладағы даму векторының басымдықтарын анықтайды. Павлодар облысындағы қоғамдық-саяси жағдайды анықтау мақсатында өзекті сұрақтар қойылды.

«Павлодар облысындағы қоғамдық-саяси жағдайды қалай бағалайсыз?» деген сауалға респонденттердің көпшілігі жағдай тұрақты, шиеленіссіз – 59,1% және аздаған шиеленіс бар – 31,4% деп атап өтті.

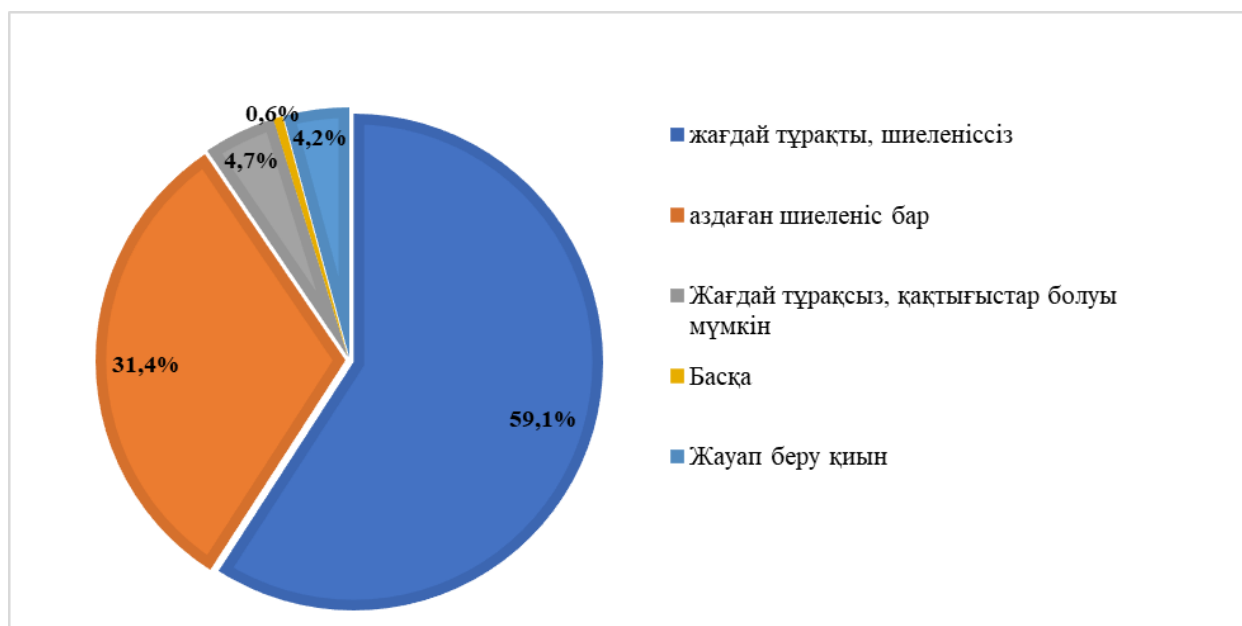
Жағдай тұрақсыз, қақтығыстар болуы мүмкін деп атап өткендер – 4,7%.

Респонденттердің 0,6% басқаша жауап берді.

Жауап беру қиын – 4,2%.

Жауаптарға сүйене отырып, респонденттердің 59,1% - ы облыста жағдай тұрақты, жанжалсыз, тыныш деп санайды. Бұл жастардың өңірдегі қазіргі өмір сүру жағдайлары мен әлеуметтік ахуалға қанағаттануының жоғары деңгейін көрсетеді.

1 диаграмма – Павлодар облысындағы қоғамдық-саяси жағдайды бағалау

Қоғамдағы демократиялық реформалардың дамуы, тұрмыстың жақсаруы халықтың Президентке, Үкіметке, Парламентке, мәслихатқа, саяси партияларға, облыс әкіміне, елді

мекенге деген сенімімен байланысты. Жастардың мемлекеттік басқарудың әртүрлі деңгейлеріне сенімін бағалау 2 диаграммада көрсетілген.

2 диаграмма – Мемлекеттік қызметкерлер мен органдарға сенім деңгейі

Бұл сұрақ бойынша нәтижелерді талдау кезінде жауаптардың салыстырмалы түрде біркелкі таралуы байқалады. Осылайша, респонденттердің басым бөлігі Президентке сенеді (73,5%).

«Үкіметке сенесіз бе?» деген сұраққа. Адамдардың 54,1%-ы «иә» және «болмайтынына қарағанда көбірек» деп жауап берді.

Облыс, елді мекен әкімдеріне, сондай-ақ мәслихат пен саяси партияларға деген сенім деңгейін айтарлықтай жоғары деп сипаттауға болады.

Ауыл жастары арасында кент әкімдеріне деген сенімнің талдауы 8 кестеде төмендегідей нәтиже көрсетті.

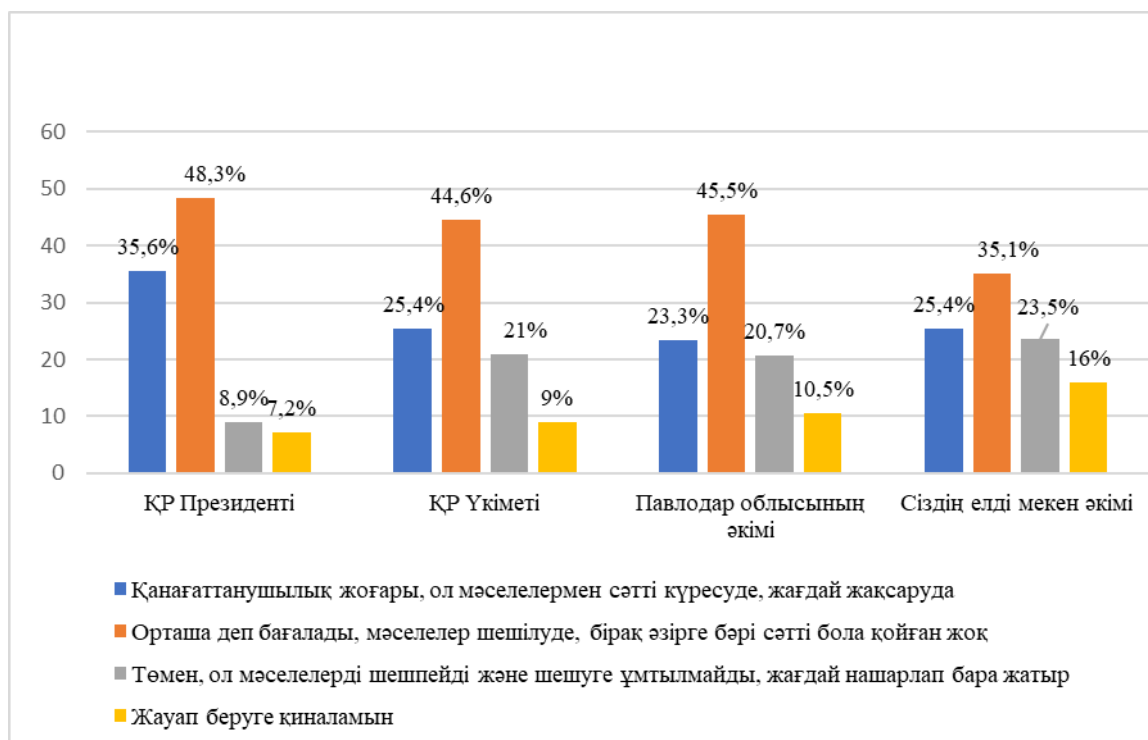
Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі ел Президентінің қызметін жоғары бағалады: қанағаттанушылық жоғары, ол мәселелермен сәтті күресуде, жағдай жақсаруда – 35,6%. Президенттің белсенділігі орташа деп бағаланды, мәселелер шешілуде, бірақ әзірге респонденттердің 48,3% барлығына қол жеткізген жоқ. Респонденттердің 8,9% Президенттің белсенділігін төмен, проблемаларды шешпейді және шешуге ұмтылмайды деп бағалады. Респонденттердің 7,2% сұраққа жауап беруге қиналған.

Респонденттердің 25,4% Үкіметтің қызметін жоғары бағалап, қанағаттану деңгейі жоғары екенін, проблемалармен күресіп жатқанын, жағдайдың жақсарып келе жатқанын атап өтті. Респонденттердің 44,6% Үкіметтің іс-әрекетін орташа деп бағалады, мәселелер шешілуде, бірақ әзірге бәрі сәтті бола қойған жоқ. Респонденттердің 21% Үкіметтің іс-әрекеті төмен, ол мәселелерді шешпейді және шешуге ұмтылмайды, жағдай нашарлап бара жатқанын атап өтті. Респонденттердің 9% сұраққа жауап беруге қиналған. Бұл нәтижелер жастар арасындағы сенім деңгейін арттыру үшін мемлекеттік саясатты одан әрі талдау және жақсарту қажеттілігін көрсетеді. Бар мәселелерді шешудің тиімді стратегияларын әзірлеу үшін респонденттердің барлық топтарының пікірлерін ескеру маңызды.

Облыс әкімдігінің іс-әрекетін респонденттердің 23,3% жоғары бағалап, әкімдік мәселелермен сәтті күресіп жатқанын, жағдайдың жақсарып келе жатқанын атап өтті. Облыс әкімдігіне сауалнамаға қатысқандардың 45,5% мәселелер шешілуде деп есептеп, орташа баға берді, бірақ әзірге бәрі ойдағыдай бола қойған жоқ. Респонденттердің 20,7% рейтингтің төмендігін атап өтіп, облыс әкімдігінің проблемаларды шешпейтінін және шешуге ұмтылмайтынын, жағдайдың нашарлап бара жатқанын атап өтті. Респонденттердің 10,5% сұраққа жауап беруге қиналған. Бұл нәтижелер өзекті мәселелерді анықтау және шешу үшін әкімдіктің халықпен неғұрлым белсенді өзара іс-қимыл жасау қажеттігін көрсетеді. Сонымен қатар, азаматтар арасындағы сенімді нығайту үшін жергілікті билік жұмысының ашықтығы мен тиімділігін арттыру стратегияларын әзірлеу маңызды.

Респонденттердің 25,4% елді мекен әкімінің іс-әрекетіне жоғары баға беріп, олардың проблемалармен сәтті күресіп жатқанын, жағдайдың жақсарып келе жатқанын атап өтті. Сауалнамаға қатысқандардың 35,1% пайызы елді мекен әкімінің іс-әрекетін орташа деп бағалап, мәселелердің шешіліп жатқанын, бірақ әзірге бәрі ойдағыдай болмағанын атап өтті. Сауалнамаға қатысқандардың 23,5% сіздің елді мекен әкімінің іс-әрекетіне төмен баға берді, олар мәселені шешпейді және шешуге ұмтылмайды, жағдай қиындап барады деп есептейді. Респонденттердің 16% сұраққа жауап беруге қиналған. Бұл деректер әкім тарапынан өзекті мәселелерді анықтау және шешу үшін халықпен өзара іс-қимылға неғұрлым белсенді көзқарас қажеттігін көрсетеді. Сонымен қатар, жергілікті билік жұмысының тиімділігін арттыру және азаматтар арасындағы сенімді нығайту үшін халықтың барлық топтарының пікірлерін ескеру маңызды.

3 диаграмма – Мемлекеттік тұлғалар мен органдардың іс-әрекетінің тиімділігі

Респонденттердің басым бөлігі 28,5% мемлекеттік қызметте жұмыс істегісі келеді. Респонденттердің 24,2% жұмыс істегісі келеді, ал 25,1% мемлекеттік қызметте жұмыс істегісі келмейді. Респонденттердің 17,5% мемлекеттік қызметте жұмыс істегісі келмейтінін атап өтті. Респонденттердің 4,7% жауап беруге қиналған. Бұл нәтижелер жастардың мемлекеттік қызметке деген қызығушылығын көрсетеді, бұл қоғамның дамуына және

азаматтардың өмірін жақсартуға үлес қосуға деген ұмтылыспен байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, осы салада жұмыс істегісі келмеу себептеріне назар аудару және мемлекеттік лауазымдардың тартымдылығын арттыру үшін шаралар әзірлеу маңызды.

Жастарға «Сізге көбінесе қандай мәселелер қауіп төндіреді?» деген сұрақ қойылды. Олар үш жауаптан артық емес көрсете алады. Жауап нәтижелерін талдау 1 кестеде берілген.

1 кесте – «Сізге көбінесе қандай мәселелер қауіп төндіреді?» деген сұраққа жауаптардың бөлінуі

Атаулар	Пайыздар %
Ең қажетті тауарлар бағасының өсуі	60,4
Коммуналдық қызметтерге тарифтерінің өсуі	3,3
Жұмыссыздық	7,3
Еңбек ақының төмен деңгейі	8
Билік органдарындағы жемқорлық	4,6
Тұрғын үй мәселелері	2,3
Медициналық қызмет көрсетудің төмен сапасы	2,7
Медициналық қызмет көрсетудің жоғары құны	0,8
Білім беру қызметінің төменгі сапасы	1,4
Балабақшадағы орындардың жетпеуі	0,1
Әлеуметтік қамтамасыз ету кепілдігінің болмауы, әлеуметтік қорғалмау	0,4
Қылмыс деңгейінің өсімі	1,6
Маскүнемдік пен нашақорлық	0,4
Қазақстан үшін дәстүрлі емес діни конфессиялар, секталар қызметі	1,6
Ұлттық белгі бойынша кемсітушілік	1
Ешқандай мәселелер алаңдатпайды	1,1
Ұлттық валютаның ауытқуы	0,5
Басқасы	0,3
Жауап беруге қиналамын	2,2
Барлығы	100,0

«Жастарды деструктивті діни ұйымдарға тарту мәселесі сіздің елді мекен үшін қаншалықты өзекті?» деген сауалға. Респонденттердің 23,4%-ы мәселе өте өзекті деп жауап берді, респонденттердің 38%-ы бұл мәселе олардың тұрғылықты жеріне мүлдем қатысы жоқ деп санайды, респонденттердің 23,9%-ы бұл мәселе бар, бірақ олардың тұратын жері үшін соншалықты өзекті емес деп жауап берді. 2% басқаша айтты. 12,7% жауап беруге қиналған.

Бұл осы мәселеге қатысты халық арасындағы пікірлердің әртүрлілігін көрсетеді және деструктивті діни ұйымдармен байланысты тәуекелдер туралы хабардарлықты арттыру үшін ақпараттық кампаниялар жүргізу қажеттілігін көрсетеді. Сондай-ақ экстремизмнің алдын алу және өзін-өзі көрсетудің салауатты түрлерін қолдау стратегияларын әзірлеу кезінде жастардың пікірін ескеру маңызды.

4 диаграмма – Респонденттердің елді мекендеріндегі жастардың деструктивтік діни ұйымдарға тартылу мәселесінің өзектілігі

«Сіздің қала/ауылда жақын уақытта наразылық акциясының пайда болу мүмкіндігі бар ма?» деген сұраққа респонденттердің 45% мұндай мүмкіндікті жоққа шығарады. Респонденттердің 18,9% жақын арада өз ауылында/қаласында осындай наразылық акцияларының болуы мүмкін екенін мойындайтындарын атап өтті. Сауалнамаға қатысқандардың 16,8% бұл анық емес екенін атап өтті. Респонденттердің 11,4% наразылық білдіру мүмкіндігін анық мойындайды. Респонденттердің 7,9% жауап беруге қиналған.

Бұл деректер қоғамда белгілі бір шиеленістің болуын және қоғамдық пікірді мұқият бақылау қажеттілігін көрсетеді. Сондай-ақ ықтимал қақтығыстардың алдын алу және өзекті мәселелерді сындарлы талқылауды қамтамасыз ету үшін билік пен азаматтар арасындағы диалог алаңдарын құру маңызды.

5 диаграмма – Қала/ауылда жақын уақытта наразылық акциясының пайда болу мүмкіндігін бағалау

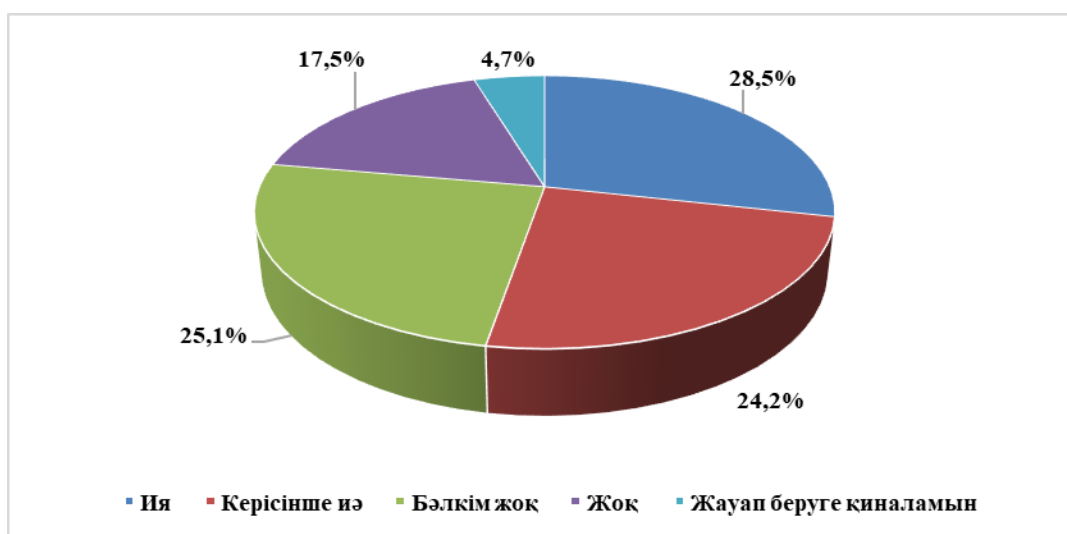

Кез келген наразылық акцияларына қатысуға дайын екендігі туралы сұраққа респонденттердің көпшілігі ешбір наразылық акцияларына қатысуға дайын емес екенін атап

өтті – 43,1%. Сондай-ақ респонденттердің 25,2% қатыспайтындарын атап өтті. Респонденттердің 11,9% акцияларға өздерінің қатысуына рұқсат беретінін атап өтті. Респонденттердің 11% кез келген наразылық акциясына көбірек қатысады. Респонденттердің 8,8% жауап беруге қиналады.

Бұл азаматтардың наразылық қозғалыстарына қатысуының төмен деңгейін көрсетеді және әлеуметтік және саяси мәселелерге қатысты жалпы наразылықты немесе немқұрайлылықты көрсетуі мүмкін. Мұндай көзқарастың себептерін түсіну және азаматтардың қоғамдық өмірге белсенді қатысуы үшін жағдай жасау үшін жұмыс істеу маңызды.

6 диаграмма – Респонденттердің мемлекеттік қызметте жұмыс істеу туралы пікірі

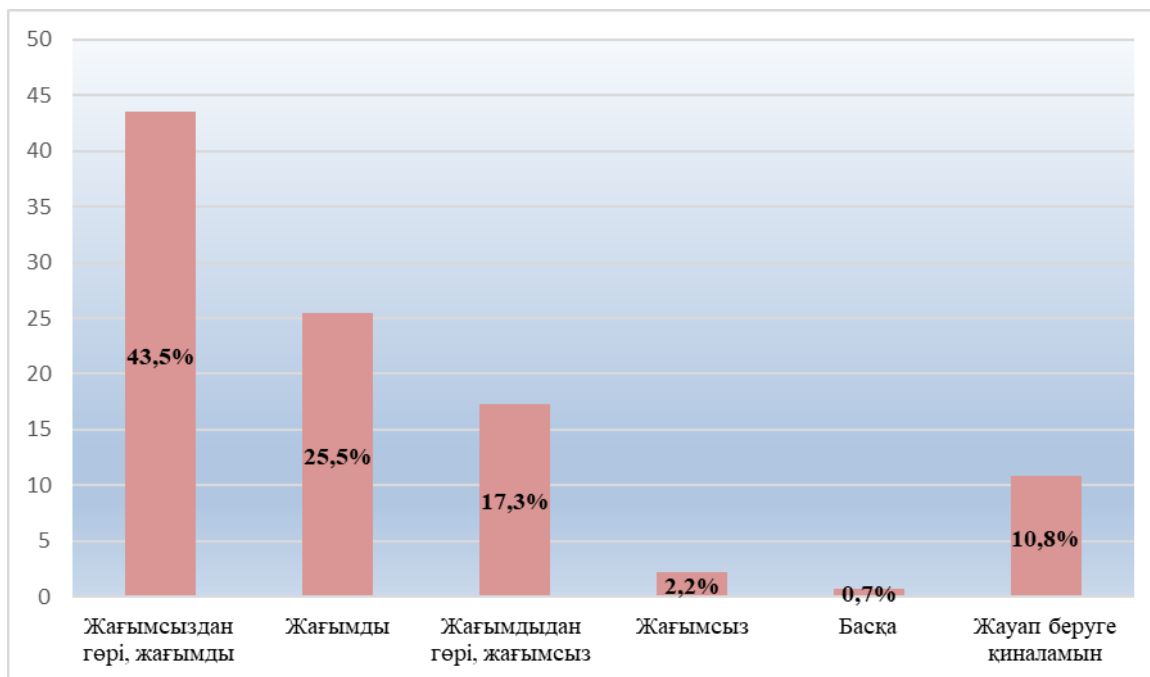

Респонденттердің көпшілігі Қазақстанда жүргізіліп жатқан мемлекеттік жастар саясатын жағымсыздан гөрі, жағымсыздан гөрі, жағымды және жағымды бағалайды – респонденттердің сәйкесінше 43,5% және 25,5%.

Респонденттердің 17,3% және 2,2% сәйкесінше жастар саясатын жағымдыдан гөрі, жағымсыз және жағымсыз деп бағалайды. Респонденттердің 0,7% басқа жауаптарды атап өтті. Респонденттердің 10,8% жауап беруге қиналған.

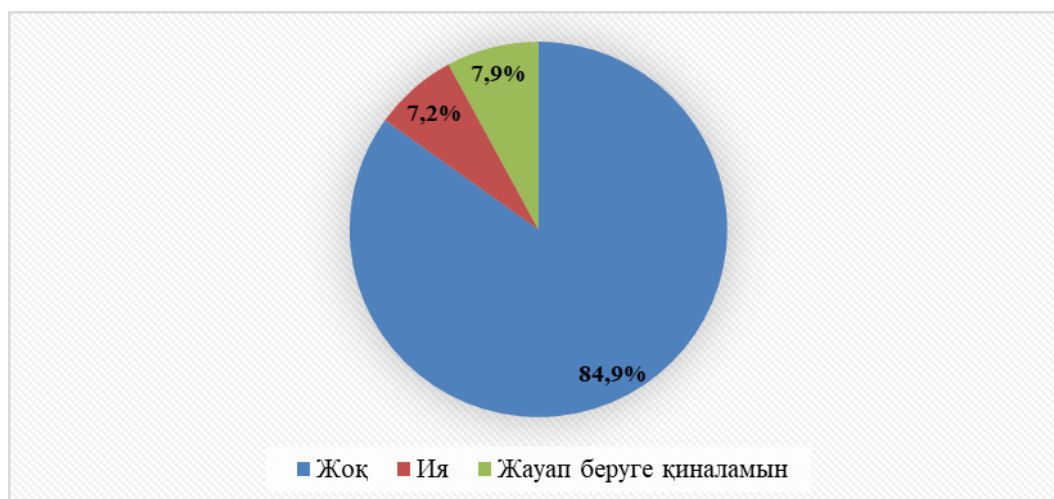
Бұл жастардың едәуір бөлігі мемлекеттік саясаттың жағымды жақтарын көретіндігін көрсетеді, алайда наразылықтардың айтарлықтай үлесі бар, бұл халықтың әртүрлі топтарының пікірлері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жастар саясатын одан әрі талдау және жақсарту қажеттілігін көрсетеді.

7 диаграмма – Қазақстанда жүргізіліп жатқан жастар саясатын бағалау

Респонденттердің көпшілігі жастар ұйымының мүшесі емес екенін атап өтті – 84,9%. Респонденттердің 7,2% ғана кез келген жастар ұйымының мүшелері. Респонденттердің 7,9%-ы жауап беруге қиналған. Бұл жастардың ұйымдасқан құрылымдарға тартылуының төмен деңгейін көрсетеді, бұл бар мүмкіндіктер туралы ақпараттың жеткіліксіздігін немесе мұндай ұйымдардың тартымдылығының жеткіліксіздігін көрсетуі мүмкін. Жастардың қоғамға қатысуын жандандыру үшін қоғамдық және әлеуметтік бастамаларға қатысуға деген қызығушылығын арттыру стратегияларын әзірлеу маңызды.

8 диаграмма – Респонденттердің жастар ұйымдарына қатысуы

Респонденттердің басым бөлігі жастарға қатысты бағдарламалық құжаттар мен жобаларды жағымды және жағымсыздан гөрі, жағымды бағалайды.

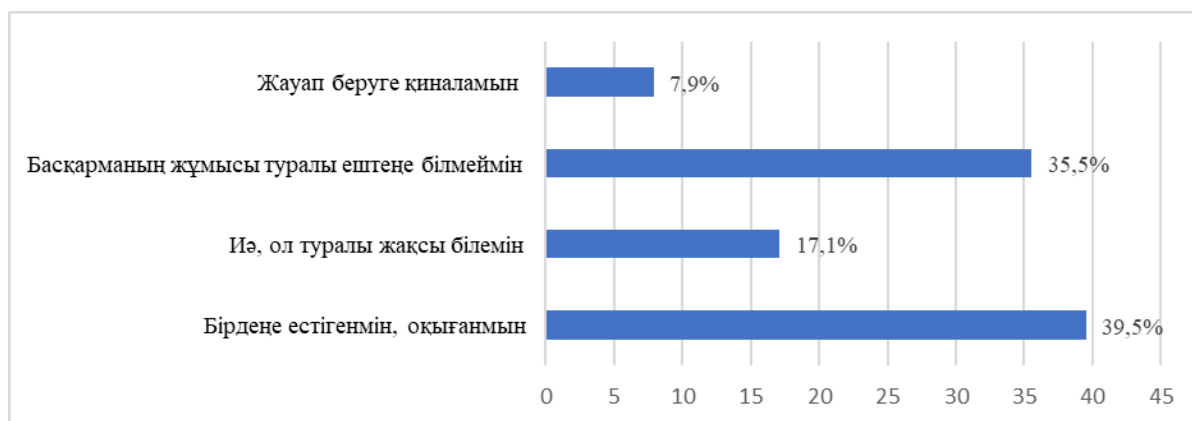
2 кесте – Жастарға қатысты бағдарламалық құжаттар мен жобалардың тиімділігін бағалау

Жобалар	Жағымды	Жағымсыздан гөрі, жағымды	Жағымдынан гөрі, жағымсыз	Жағымсыз	Жауап беруге қиналамын
1. Дипломмен ауылға	42,3%	26,7%	8,6%	6%	16,4%
2. Жастар тәжірибесі	44,4%	27,1%	4,9%	4,9%	18,7%
3. Облыс әкімінің гранттары	49,3%	24,8%	5,7%	4,4%	15,8%
4. Болашақ	41%	27,2%	6,5%	4,8%	20,5%
5. Жасыл ел	42,6%	27,2%	7,3%	4,1%	18,8%
6. Студенттік құрылыс отрядтары	31,3%	32,5%	10,8%	4%	21,4%

Респонденттердің көпшілігі бір нәрсені естігенін немесе оқығанын атап өтті – 41,4%.

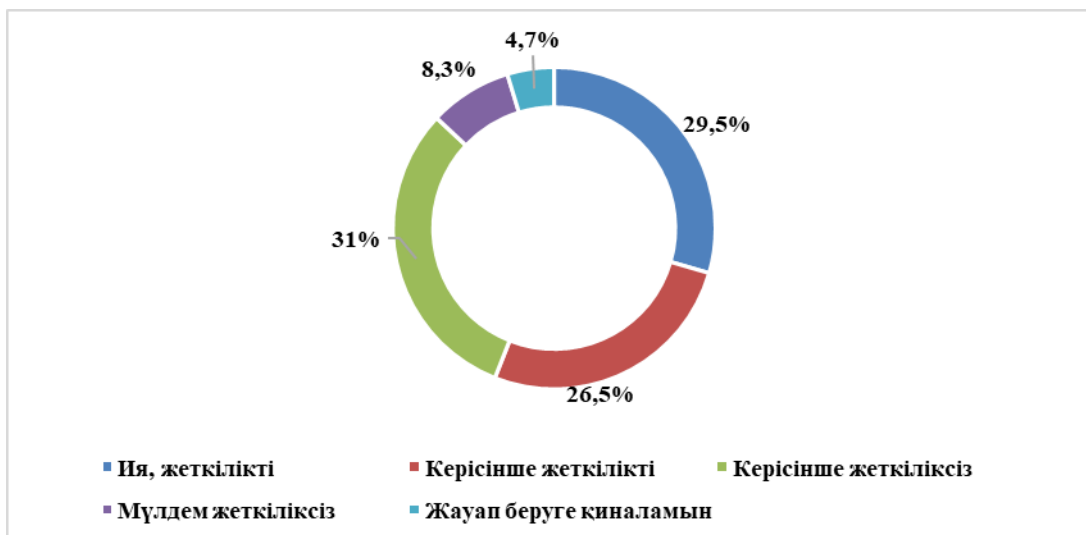
Сауалнамаға қатысқандардың 22,9% ғана жастар саясаты мәселелерімен айналысатын басқарманың жұмысын жақсы білетінін атап өтті. Респонденттердің 20,8% Басқарманың жұмысы туралы ештеңе білмейтінін атап өтті. Респонденттердің 14,9% жауап беруге қиналған. Бұл жастардың неғұрлым белсенді қоғам құру үшін олардың мүдделерімен айналысатын органдардың қызметі туралы хабардар болуын арттыру қажеттілігін көрсетеді. Тиімді ақпараттық науқандар жастар саясатын түсінуді жақсартуға және оны жүзеге асыруға көбірек жастарды тартуға көмектеседі.

9 диаграмма – Жастар саясаты мәселелерімен айналысатын облыстық/қалалық басқарманың жұмысы туралы респонденттердің пікірі

«Қазіргі уақытта сіздің қалада/ауылда жастарды дамытуға мүмкіндіктер жеткілікті деп ойлайсыз ба?» деген сұраққа. Респонденттердің 29,5% қалада/ауылда жастарды дамытуға мүмкіндіктер жеткілікті деп жауап берді. Респонденттердің 26,5% бұл жеткілікті деп есептейді. Респонденттердің 31% «жеткіліксіз» деп есептейді. Респонденттердің 8,3% қалада/ауылда жастарды дамытуға мүмкіндіктер мүлдем жеткіліксіз екенін атап өтті. Респонденттердің 4,7% жауап беруге қиналған. Бұл жастар үшін қол жетімді мүмкіндіктерге қатысты халық арасында келіспеушіліктердің болуын көрсетеді, бұл инфрақұрылым мен қолдау бағдарламаларын жақсарту қажеттілігін көрсетуі мүмкін. Өңірдегі жастар саясатын дамытуға бағытталған жаңа бастамалар мен жобаларды әзірлеу кезінде жастардың пікірін ескеру маңызды.

10 диаграмма – Жастардың өз қаласында/ауылында даму мүмкіндіктерін бағалау

Сауалнамаға қатысқандардың басым бөлігі 35,9% Қазақстанда жастарды патриоттық тәрбиелеуге жеткілікті көңіл бөлінуде деп жауап берді. Респонденттердің 33,6% Қазақстанда жастарды патриоттық тәрбиелеуге жеткілікті көңіл бөлінетінін атап өтті. Респонденттердің 18,9% Қазақстанда жастарды патриоттық тәрбиелеуге жеткіліксіз көңіл бөлінуде деп санайды. Респонденттердің 3,7% Қазақстанда жастарды патриоттыққа тәрбиелеуге мүлде жеткіліксіз көңіл бөлінетінін атап өтті. Респонденттердің 7,9% жауап беруге қиналған.

Бұл деректер жастар арасындағы патриоттық тәрбиенің жай-күйі туралы пікірлердің екіге бөлінгенін және осы мәселе бойынша алаңдаушылық білдіретін адамдардың айтарлықтай үлесі бар екенін көрсетеді. Бұл оларды жақсарту және жастардың қажеттіліктеріне бейімделу үшін патриоттық тәрбие саласындағы ағымдағы бағдарламалар мен бастамаларды одан әрі талдау қажеттілігін көрсетеді.

11 диаграмма – Қазақстандағы жастарды патриоттық тәрбиелеуге көңіл бөлуді бағалау

Сауалнамаға қатысқандардың 38,3% жастар үнемі жұмысқа орналасу мәселесімен бетпе-бет келеді деп жауап берді.

Респонденттердің 35,5% жастардың мамандығы бойынша жұмысқа орналасу қиынға соғатынын атап өтті. Респонденттердің 11,7% менің қаламдағы/ауылымдағы жастардың жұмысқа орналасуда қиындықтары жоқ деп есептейді. Респонденттердің 9% әлі де оқуда және жұмыс іздемейді, олардың жұмысқа орналасу тәжірибесі жоқ.

Респонденттердің 5,5% жауап беруге қиналғанын атап өтті. Бұл жастарды жұмыспен қамту мәселесінің маңыздылығын және тиімді қолдау және оқыту бағдарламаларын әзірлеу қажеттілігін көрсетеді. Жұмыс іздеуде қиындықтарға тап болған респонденттердің жоғары үлесін ескере отырып, жас мамандардың біліктілігін арттыру және еңбек нарығының талаптарына бейімделуі үшін жағдай жасау маңызды.

12 диаграмма – Респонденттердің өз қаласында/ауылында жұмыс іздеу және жұмысқа орналасу қиындықтары туралы пікірі

Сауалнамаға ерлердің 46,8% және әйелдердің 53,2% қатысты. Респонденттердің жас градациясы келесі топтармен ұсынылған: 14-тен 19-ға дейін, 20-дан 24-ке дейін, 25-тен 29-ға, 30-дан 35-ке дейін. Респонденттердің ұлттық құрамы: 60,7% – қазақтар; 26,3% – ресейліктер; 13% өзге ұлт өкілдері (немістер, татарлар, украиндар, белорустар және т.б.) бар. Әлеуметтанулық сауалнамаға сәйкес респонденттердің 40,9%-ының жоғары білімі, 27,2%-ының орта (11 сынып), толық емес орта білімі бар. 9 сынып – 14,3%, кәсіби-техникалық (колледж, лицей) – 17,6%.

Жүргізіліп жатқан социологиялық зерттеу аясында респонденттердің отбасылық жағдайы анықталды. Респонденттердің басым бөлігі некеде емес (бойдақ) – 68,6%. Респонденттердің 13,6% некеде, 4,8% неке тіркеусіз бірге тұрады, 5,6% ажырасқан, 7,4% жесір қалғандар. Сауалнамаға сәйкес, жастардың басым бөлігі балалы емес – 70,6%, 1 бала – 12,3%, 2 бала – 6,5%, 3 бала – 5,2%, 4 және одан да көп бала – 5,4%.

Бұл деректер жастардың әлеуметтік құрылымын және олардың қазіргі кездегі өмірлік жағдайларын жақсы түсінуге мүмкіндік береді. Осы аспектілерді түсіну өмірдің әртүрлі салаларында жастарды қолдау үшін неғұрлым мақсатты бағдарламалар мен бастамаларды жасауға көмектеседі.

ТАЛҚЫЛАУ

Жастар саясаты кез келген мемлекеттің болашағын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады, Жылдам әлеуметтік және технологиялық өзгерістер болып жатқан қазіргі әлемде жастарды қолдау мен дамыту қоғамның орнықты дамуының маңызды факторларына айналуға. Тиімді жастар саясаты жастардың өзгермелі өмір жағдайларына ойдағыдай бейімделуі үшін қажетті құзыреттер мен дағдыларды дамытуға ықпал етеді, сондай-ақ олардың ел мен өңірдің экономикалық, әлеуметтік және саяси өміріне белсенді қатысуын ынталандырады.

Ғылыми мақалада «The State for Youth or Youth for the State: Discourses of Youth Policy in the EU and Russia» Майборода А. және т.б. келесі пікір білдіреді «European youth-policies, which emphasize rights and opportunities of youth, are oriented toward the development and support of young people» [17]. Бұл тәсіл жастардың әлеуметтік және экономикалық процестерге белсенді қатысуына жағдай жасайды, және өз кезегінде олардың қанағаттануы мен қоғамдық өмірге қатысуын арттырады. Осылайша, құқықтар мен мүмкіндіктер қағидаттарына негізделген тиімді жастар саясаты олардың қоғамға табысты кірігуінің кілті болып табылады және белсенді азаматтық ұстанымның қалыптасуына ықпал етеді деген қорытынды жасауға болады.

Ал Швеция елінде жағдай өзгеше. Жастар саясатына сыни көзқарастар көбінесе жастардың шешім қабылдау процесіне, абсентеизмде, саяси іс-әрекеттерге қатыспауын және бастамаларды қолдаудың нақты тетіктерінің жоқтығын көрсетеді. Мысалы, Қазақстанда жастар саясаты жастардың жоғары көші-қонына және жұмыс орындарының жетіспеушілігіне байланысты сын-қатерлерге тап болады, ал Скандинавия мемлекеттерінің, Швеция елінде *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*; *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga* [18] жастарды жұмысқа орналастыру мен әлеуметтік интеграциялауды қолдайтын бағдарламалар белсенді қолданылады. Швецияның мысалы жастарды жұмысқа орналастыруға және әлеуметтік интеграциялауға бағытталған мемлекеттік саясат оң нәтижелер әкелетінін және Қазақстан үшін үлгі бола алатынын көрсете отырып, біздің зерттеуіміздің гипотезасын әлеуетті түрде растайды.

Швеция экономикалық дамудағы, мәдени дәстүрлердегі және әлеуметтік ортадағы аймақтық айырмашылықтарымен танымал. Бұл факторлар жастар саясатының әртүрлі аймақтарда қалай жүзеге асырылатынына әсер етуі мүмкін. Мысалы, гүлденген аймақтарда жастар бағдарламаларын жүзеге асыру үшін жақсы жағдайлар болуы мүмкін, бұл жастардың қатысуы мен қанағаттануының жоғарылауына әкелуі мүмкін.

Салыстырмалы талдау көрсеткендей, қазақстандық жастар саясаты жастарды қолдаудың неғұрлым тиімді және жергілікті жағдайларға бейімделген бағдарламаларын жасау үшін басқа елдердің табысты тәжірибесін ескеруі тиіс. Мұнда жас буын өкілдерінің құндылықтары, мемлекеттегі институттардың практикасы жастардың саяси көзқарасына әсер ететінін айтуға болады [19].

Швед тәжірибесін талдай отырып, Қазақстанда қолдануға болатын бірнеше негізгі аспектілерді бөліп көрсетуге болады. Біріншіден, бұл әртүрлі мемлекеттік және жеке құрылымдардың өзара іс-қимылын қамтитын жастар саясатын әзірлеу мен енгізуге жүйелі көзқарас. Екіншіден, бағдарламаларды елдің әр түкпіріндегі жастардың ерекше қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік беретін аймақтық ерекшеліктерге назар аудару. Мысалы, Швецияда жастарды қолдау бағдарламалары жұмыссыздық, білім беру және әлеуметтік интеграция мәселелерін тиімді шешуге мүмкіндік беретін әлеуметтік-экономикалық жағдайларға байланысты өзгереді. Сонымен қатар, халықтың жастар саясатын қабылдауына әсер етуі мүмкін мәдени дәстүрлер мен құндылықтарды ескеру маңызды. Қазақстанда этникалық топтар мен мәдени дәстүрлердің алуан түрлілігін ескере отырып, жастардың мемлекеттік институттарға деген сенім деңгейін арттыра алатын осы аспектілерді ескеретін бағдарламалар әзірлеу қажет.

Осылайша, Швеция сияқты басқа елдердің табысты тәжірибелерін қазақстандық жастар саясатына біріктіру жастардың өмір сүру сапасын жақсартуға, олардың қоғамдық өмірге

қатысуын арттыруға және көрсетілетін қызметтерден қанағаттануға ықпал ететін неғұрлым тиімді және мақсатты бағдарламаларға әкелуі мүмкін. Бұл, өз кезегінде, жастар өз қоғамының болашағын қалыптастыруға белсенді қатысатын елдің тұрақты дамуына негіз болады.

Сондай-ақ жастардың алдында жаңа көкжиектер ашатын және жаһандық ойлау мен дағдыларды дамытуды талап ететін жаһанданудың ықпалын ескеру маңызды. Аталған зерттеу барысында жастар - қоғамдағы өзгерістердің басты факторы екені анықталды. Бұл қоғамның саяси, экономикалық және әлеуметтік құрылымдарын айқындайтын күш, сондай-ақ қазіргі заманғы қоғамның рухани мәдениетін дамытудың факторы ретінде көрініс табады. Мемлекеттің саяси өмірінде жастардың өкілдігін қамтамасыз етудің бірыңғай әмбебап үлгісі жоқ екендігі анықталды, осыған байланысты Қазақстан осындай үлгідегі өзінің жеке жолын жасап жатыр. Сондай-ақ, мемлекеттік жастар саясатын жетілдіру мақсатында жастардың өз пікірлерін ескеру аса маңызды.

Демек, мемлекеттік жастар саясаты - бұл мемлекеттің жастар саясатының доктринасын, тұжырымдамалық бағыттарын әзірлеу және жас ұрпақтың әлеуметтік қорғалуын (кепілдіктерін) құру, оның еркін әлеуметтік-саяси дамуына құқығын іске асыру, шығармашылық бастамашылығын түбегейлі мүдделерге, бейімділікке, дене мүмкіндіктеріне сәйкес және реформаланатын қоғамның мүдделерін ескере отырып, оларды әртүрлі шаралардың тұтас жүйесімен қамтамасыз ету жөніндегі қызметі, оның ілгерілеуі.

Облыс жастарының басым бөлігі Павлодар облысындағы қоғамдық-саяси жағдайды тұрақты деп санайды, аймақта іс жүзінде шиеленіс пен жанжал болған жоқ. Көбінесе жастар қоғамдық-саяси жағдайды оң бағалайды. Дегенмен, жастарды белсенді қоғамдық-саяси және қоғамдық пайдалы қызметке көбірек тарту, жастармен және олардың өкілдерімен келісе отырып, анықталатын түрлі нысандар арқылы жастарды қоғамдық өмірге қатысуға ынталандыру қажет. Мұнымен жергілікті облыстық билік пен Павлодар облысының жастар саясаты мәселелері басқармасы айналысуы керек. Бірақ, осыған байланысты жастар ұйымдарын қолдау мен дамыту және олардың белсенді қызметі үшін жағдай жасау мәселесі маңызды болып қала береді [20].

Қоғамдағы демократиялық реформаларды одан әрі дамыту және өмір сүруді жақсарту халықтың Президентке, Үкіметке, Парламентке, мәслихатқа, саяси партияларға, облыс әкіміне және елді мекендердің әкімдеріне деген сенімімен байланысты.

Респонденттердің жергілікті билік органдарына қатысты іс-әрекеттерінің тиімділігін бағалауды белгілі бір мәселелерді шешудегі бюрократиялық процедуралардың көптігімен түсіндіруге болады. Дегенмен, жалпы алғанда, мемлекеттік қызметкерлерге деген сенім мен тиімділік деңгейі артып, жақсара түсуге бейім.

Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысы мемлекеттік қызметте жұмыс істегісі келеді. Павлодарлықтардың басым бөлігі Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылып жатқанына біршама көңілі толады. Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі жастар ұйымының мүшесі емес екенін атап өтті. Респонденттердің жартысынан көбі жастарға қатысты «Жасыл ел», «Облыс әкімінің гранттары», «Дипломмен ауылға», «Болашақ», «Студенттік құрылыс жасақтары» және т.б бағдарламалық құжаттар мен жобалар туралы біледі. Жастар саясаты мәселелерімен айналысатын басқарманың жұмысы туралы павлодарлықтардың көпшілігі естіген.

Барлық респонденттердің жартысына жуығы қазіргі таңда өз қаласы мен ауылында жастарды дамытуға, сондай-ақ патриоттық тәрбие беруге мүмкіндіктер жеткілікті деп санайды. Жастардың көбі аудан, қалаларда колледж, институт, жоғары оқу орындарында әскери-патриоттық тақырыпта өткен байқауларға, байқауларға, концерттерге қатысты.

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, жастардың жұмысқа орналасу мәселелері сөзсіз. Сауалнамаға қатысқандардың басым бөлігі оқуда, жұмыс іздемейді, жұмыс іздеуде және жұмысқа орналасуда тәжірибесі жоқ деп жауап берді.

Осылайша, зерттеу гипотезасы толығымен расталады, мемлекеттік жастар саясаты экономикалық даму, әлеуметтік жағдайлар сияқты аймақтық ерекшеліктерге байланысты өзгереді және саясаттың осы сипаттамаларға бейімделуі жастардың қатысуы мен қанағаттануының оң нәтижелеріне әкеледі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Осылайша, жүргізілген зерттеу негізінде мемлекеттік жастар саясатын жетілдіру - бұл интеграцияланған тәсілді талап ететін кешенді міндет екенін атап өткен жөн. Өңірдегі жастар саясатының тиімділігін арттыру үшін жастар саясатының басым бағыттарын іске асыру үшін әзірленетін барлық жобалар барлық жастарға бағытталып, оған барлық жастардың тең қатысуына мүмкіндіктер ашуы қажет.

Жастар ортасында өтетін процестерді басқаруда жоғары нәтижелілік пен жеделдікті қамтамасыз ететін жастармен тікелей ықпал ету тетіктерін енгізу қажет. Жүргізілген талдау нәтижесінде мынадай қорытындылар жасалды. Бірінші диаграммаға сәйкес жастардың өңірдегі қазіргі өмір сүру жағдайлары мен әлеуметтік ахуалға қанағаттануының жоғары деңгейін білдіруде.

Жастар саясатын қабылдау деңгейін уақтылы және жүйелі түрде бақылап отыру және олардың өзгермелі динамикасына тез жауап беру үшін жастардың қажеттіліктерін бағалау қажет, өйткені жастардың әлеуметтік жағдайы мен олардың әл-ауқаты жоғары болып табылады.

Облыс әкімдігі және уәкілетті мемлекеттік органдар жастармен жұмыс істеудің қазіргі заманғы мемлекеттік саясатты түсіндірудің заманауи талаптарына жауап беретін жаңа тиімді тәсілдерін әзірлесін, олар қоғаммен байланыстардың барлық салаларына біріктірілуге тиіс.

Облыс әкімдігі, қалалар мен аудандардың әкімдіктері, уәкілетті мемлекеттік органдар Қазақстан Республикасы Президентінің жастардың алдына қойған міндеттерін түсіндіру жөніндегі жұмысты жалғастырсын және оларды қалаларда, аудандарда және ауылдық жерлерде іске асыру жөніндегі қажетті шараларды қабылдасын.

Жастар қоғамдық ұйымдарын жастардың бастамаларын өңірлік деңгейде жүзеге асыруға көбірек тарту, ауыл жастарын қоғамдық-саяси процестерге, мемлекеттік басқару жүйесіне тарту, жастарды халық шаруашылығының түрлі салаларына тарту, қоғамдық пікірді мұқият бақылау қажеттілігін көрсетеді. Сондай-ақ бесінші диаграммада ықтимал қақтығыстардың алдын алу және өзекті мәселелерді сындарлы талқылауды қамтамасыз ету үшін билік пен азаматтар арасындағы диалог алаңдарын құру маңыздылығы көрсетілуде.

Жаңа жұмыс орындарын ашу, еңбекақыны арттыру, ауыл жастарына әлеуметтік пакет беру, жеңілдетілген несиелер беру, жұмыс істейтін жастарды баспанамен қамтамасыз ету, білім мен біліктілік деңгейін арттыру, білім деңгейін көтеру, еңбекке қабілеттілікті арттыру, еңбекке қабілеттілікті арттыруға көңіл бөлу, жастарды мәдени құндылықтарға және т.б.

Жастар ұйымдарына қатысуға жастарды көбірек тарту, жастар саясатын облыстық деңгейде жүзеге асыру, жастарды, оның ішінде ауылдық жерлерден келген жастарды жұмысқа орналастыруға көмектесу, жәрмеңкелер өткізу, облыстың аудандары мен қалалары арасында облыстық жастар жиынын ұйымдастыру, өңір жастарының мемлекеттік қолдау шаралары туралы хабардарлығын арттыру. Осылайша, тоғызыншы диаграммада өңірдегі жастар саясатын дамытуға бағытталған жаңа бастамалар мен жобаларды әзірлеу кезінде жастардың пікірін ескеру маңызды екені дәлелденді.

«Павлодар облысының ақпарат және қоғамдық даму басқармасы» мемлекеттік мекемесінің жастар бастамаларын дамыту орталығымен бірлесіп, әлеуметтік желілерді ақпарат көзі, коммуникация әдісі және облыс жастарының көңіл-күйін бақылау әдісі ретінде пайдалануды жандандырсын, өйткені жастардың көпшілігі мемлекеттік жастар саясаты саласындағы, әсіресе ауылдық округтердегі жобалардан бейхабар.

Бұл ретте жастардың қоғамдық-саяси көңіл-күйінің қалыптасуына бұқаралық ақпарат құралдарының, әлеуметтік желілердің, діни топтардың, жастар ұйымдарының, оқу орындары

мен еңбек ұжымдарының ықтимал ықпалын ескеру. Қалаларда ғана емес, сонымен қатар аудандар мен ауылдық округтерде жастарға ақпараттық-кеңес беру көмегін (оқу, құқықтық, психологиялық және т.б.) ұйымдастыру мақсатында жастармен өткізілетін іс-шараларды әртараптандыру, мектеп оқушылары, колледж және ЖОО студенттері арасында атқарушы, құқық қорғау органдарының, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерімен, дәстүрлі дін өкілдерімен тұрақты кездесулер өткізуді ұсыну.

Жастарды волонтерлік қызметке көбірек тарту, Отанға, Қазақстан Қарулы Күштері қатарында қызмет етуге патриоттық сезімді тәрбиелеу, сондай-ақ жастардың азаматтық ұстанымын жақсарту. Патриоттық тәрбиені күшейту мақсатында, жастардың азаматтық борыштарын, Отанына адалдық пен өз мемлекетін қорғауға дайындығын ойдағыдай атқаруға, облыстың барлық аудандары арасында әскери-патриоттық ойындарды («Айбын», «Найза») ұйымдастыру және өткізуге барлық қажетті ресурстарды бағыттау мен пайдалану.

Жастар саясаты саласындағы ең үздік өңірлік тәжірибелерді олардың тәжірибесін енгізу және қолда бар ұяларды түзету мақсатында зерделеуді жалғастыру қажет.

Ғылыми зерттеудің маңыздылығы оның тиімділігі мен жастарды қолдауға бағытталған іске асырылып жатқан бағдарламалар мен бастамалардың табыстылығын анықтау болып табылады, бұл жастарды елдің әлеуметтік-экономикалық және саяси өміріне неғұрлым белсенді тартуға ықпал етуі мүмкін.

Әдебиеттер:

1 Токаев К-Ж. *Выступление на молодежном форуме «Жаңа адамдар» [Электрондық ресурс]* – <https://kz.mir24.tv/news/16624820/tokaev:-budushee-strany-za-intellektualnoj-i-obrazovannoj-molodezhyu> (қаралған күні: 02.11.2024).

2 Ибраева А.С., Гончаров С.Б. *Вопросы совершенствования правового статуса молодежи и правовых основ государственной молодежной политики Республики Казахстан // Вестник КазНУ. Серия «Юридическая». – Алматы, 2017. – №1. – С. 6-13.*

3 Гайдин Ю.А. *Региональная молодежная политика: социо-культурные аспекты. – Саратов, 2002. – С. 45-46.*

4 Таранцев М.А. *Взаимодействие государственных органов и общественных организации в разработке и реализации региональной молодежной политики. – М., 1992. – С. 123-124.*

5 Ильинский И.М. *Молодежь и молодежная политика. – М., 2001. – 694 с.*

6 Шкатов И.А. *Пути совершенствования государственной молодежной политики Российской Федерации в среднесрочной перспективе // Актуальные исследования. – 2023. – №48(178). – Ч. 3. – С. 36-39.*

7 Нигматуллина Т.А. *Государственная молодежная политика в Федеративной России: инновационные парадигмы. – Уфа: Изд-во БИСТ (ф-ла) ОУП ВПО «АТусО», 2012. – 188 с.*

8 Бизин С.В. *Повышение эффективности государственного управления в сфере молодежной политики (региональный аспект) // Экономика, предпринимательство и право. – М., 2024. – Т. 14. – №6. – С. 2663-2684.*

9 Национальный доклад «Молодежь Казахстана 2022» // НИЦ «Молодежь». – Астана, 2022, [Электронный ресурс] – <https://youthlib.mirea.ru/ru/resource/2301> (дата обращения: 13.02.2025).

10 *Об утверждении Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан на 2023-2029 годы // Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года №247 [Электрондық ресурс] – https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000247 (дата обращения: 13.05.2025).*

11 Омирзакова Д.Д. *Молодежная политика Республики Казахстан в условиях глобализации // Науч.-исслед. конф. «Инновационный потенциал молодежи: глобализация, политика, интеграция». – Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 2016. – С. 357-364.*

- 12 Сарсенбаев А.С. *Казахстанская молодежь на рубеже веков // Спектр развития.* – Астана, 2002. – №4(14). – 105 с.
- 13 Абдулова М.С., Гаврилова Ю.А. *Правовое обеспечение молодежной политики Республики Казахстан // Вестник КАСУ.* – Усть-Каменогорск: Изд-во Казахстанско-Американского свободного университета, 2005. – №3. – С. 128-134.
- 14 Сарпеков Р.К. *Законодательство Республики Казахстан о государственной молодежной политике: анализ, проблемы и совершенствование // Вестник института законодательства и правовой информации РК.* – 2023. – №3(74). – С. 22-30.
- 15 Sairambay Y. *How young people use new media in political participation in Russia and Kazakhstan. Laboratorium: Russian Review of Social Research.* Т. 14, Выпуск 2, С. 38 – 72. 2022 (DOI:<https://doi.org/10.25285/2078-1938-2022-14-2-38-72>). (accessed on: 12.02.2025).
- 16 Bogatova O.A., Dadaeva T.M., Shumkova N.V. *Student Youth in the Space of Historical Practices and Narratives (Regional Dimension), Integration of Education,* 28(1), P. 98-110. 2024. (DOI:10.15507/1991-9468.114.028.202401.098-110). (accessed on: 12.02.2025).
- 17 Maiboroda A., Sablina A., Yasaveev I. *The State for Youth or Youth for the State: Discourses of Youth Policy in the EU and Russia. Russian Sociological Review,* 20(3). - P.71-97. 2021. (DOI:10.17323/1728-192x-2021-3-71-97). (accessed on: 12.02.2025).
- 18 Швеция Парламентінің ресми сайты (Sveriges riksdag) [Электрондық ресурс] – <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-varldsfors-1990-52/> (қаралған күні: 13.03.2025).
- 19 Шарипова Д., Бейменбетов С. *Қазақстан жастары: құндылықтарын, сенімін, мақсатын бағалау. Friedrich-Ebert-Stiftung Kazakhstan.* Алматы, 2021. [Электрондық ресурс] – <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/18451.pdf> (қаралған күні: 04.06.2025).
- 20 Удербоева Г.Ж., Сабитов Ж.М., Жусупова А.С., Жолдыбалина А.С., Ермаханова С.А., Шакенов М.А., Абуова Д.Г., Ахантаева С.Ж., Сакошев А.К., Паули Э.С. «Қазақстан жастары-2020» Ұлттық баяндамасы. Национальный доклад «Молодежь Казахстана-2020». «National report Youth of Kazakhstan-2020». [Электрондық ресурс] – <https://eljastary.kz/upload/iblock/887/887f8cc33592605699c33a49096c91a2.pdf> (қаралған күні: 04.06.2025).

References:

- 1 Tokaev K-ZH. *Vystuplenie na molodezhnom forumе «Zhana adamdar» [Elektronдық resurs]* – <https://kz.mir24.tv/news/16624820/tokaev:-budushee-strany-za-intellektualnoj-i-obrazovannoj-molodezhyu> (qaralghan kyni: 02.11.2024).
- 2 Ibraeva A.S., Goncharov S.B. *Voprosy sovershenstvovaniya pravovogo statusa molodezhi i pravovyh osnov gosudarstvennoj molodezhnoj politiki Respubliki Kazahstan // Vestnik KazNU. Seriya «YUridicheskaya».* – Almaty, 2017. – №1. – S. 6-13.
- 3 Gajdin YU.A. *Regionalnaya molodezhnaya politika: socio-kulturnye aspekty.* – Saratov, 2002. – S. 45-46.
- 4 Tarancev M.A. *Vzaimodejstvie gosudarstvennyh organov i obshchestvennyh organizacii v razrabotke i realizacii regionalnoj molodezhnoj politiki.* – M., 1992. – S. 123-124.
- 5 Ilinskij I.M. *Molodezh i molodezhnaya politika.* – M., 2001. – 694 s.
- 6 Shkatov I.A. *Puti sovershenstvovaniya gosudarstvennoj molodezhnoj politiki Rossijskoj Federacii v srednesrochnoj perspektive // Aktualnye issledovaniya.* – 2023. – №48(178). – CH. 3. – S. 36-39.
- 7 Nigmatullina T.A. *Gosudarstvennaya molodezhnaya politika v Federativnoj Rossii: innovacionnye paradigmy.* – Ufa: Izd-vo BIST (f-la) OUP VPO «ATiSO», 2012. – 188 s.
- 8 Bizin S.V. *Povyshenie effektivnosti gosudarstvennogo upravleniya v sfere molodezhnoj politiki (regionalnyj aspekt) // Ekonomika, predprinimatelstvo i prapvo.* – M., 2024. – T. 14. – №6. – S. 2663-2684.

9 Nacionalnyi doklad «Molodezh Kazaqstana 2022» // NIC «Molodezh». – Astana, 2022, [Elektronnyi resurs] – <https://youthlib.mirea.ru/ru/resource/2301> (data obrashcheniya: 13.02.2025).

10 Ob utverzhdenii Konceptii gosudarstvennoj molodezhnoj politiki Respubliki Kazaqstan na 2023 – 2029 gody // Postanovlenie Pravitelstva Respubliki Kazahstan ot 28 marta 2023 goda №247 [Elektrondyq resurs] – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000247> (data obrashcheniya: 13.05.2025).

11 Omirzakova D.D. Molodezhnaya politika Respubliki Kazaqstan v usloviyah globalizatsii // Nauch-issled. konf. «Innovacionnyj potencial molodezhi: globalizatsiya, politika, integratsiya». – Ekaterinburg: Izd-vo Ural. Un-ta, 2016. – S. 357-364.

12 Sarsenbaev A.S. Kazahstanskaya molodezh na rubezhe vekov // Spektr razvitiya. – Astana, 2002. – №4(14). – 105 s.

13 Abdulova M.S., Gavrilova YU.A. Pravovoe obespechenie molodezhnoj politiki Respubliki Kazakhstan // Vestnik KASU. – Ust-Kamenogorsk: Izd-vo Kazahstansko-Amerikanskogo svobodnogo universiteta, 2005. – №3. – S. 128-134.

14 Sarpekov R.K. Zakonodatelstvo Respubliki Kazakhstan o gosudarstvennoj molodezhnoj politike: analiz, problemy i sovershenstvovanie // Vestnik instituta zakonodatelstva i pravovoj informatsii RK. – 2023. – №3(74). – S. 22-30.

15 Sairambay Y. How young people use new media in political participation in Russia and Kazakhstan. Laboratorium: Russian Review of Social Research. T. 14, Vypusk 2, S. 38 – 72. 2022 (DOI:<https://doi.org/10.25285/2078-1938-2022-14-2-38-72>). (accessed on: 12.02.2025).

16 Bogatova O.A., Dadaeva T.M., Shumkova N.V. Student Youth in the Space of Historical Practices and Narratives (Regional Dimension), Integration of Education, 28(1), - P. 98-110. 2024. (DOI:10.15507/1991-9468.114.028.202401.098-110). (accessed on: 12.02.2025).

17 Maiboroda A., Sablina A., Yasaveev I. The State for Youth or Youth for the State: Discourses of Youth Policy in the EU and Russia. Russian Sociological Review, 20(3). - P.71-97. 2021. (DOI:10.17323/1728-192x-2021-3-71-97). (accessed on: 12.02.2025).

18 Shveciya Parlamentinin resmi sajty (Sveriges riksdag) [Elektrondyq resurs] – <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-varldsfors-1990-52/> (qaralgan kyni: 13.03.2025).

19 Sharipova D., Bejmenbetov S. Qazaqstan zhastary: qundylyqtaryn, senimin, maqsatyn bagalau. Friedrich-Ebert-Stiftung Kazakhstan. Almaty, 2021. [Elektrondyq resurs] – <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/18451.pdf> (qaralgan kyni: 04.06.2025).

20 Uderbaeva G.ZH., Sabitov ZH.M., Zhusupova A.S., Zholdybalina A.S., Ermahanova S.A., SHakenov M. A., Abuova D. G., Ahantaeva S. ZH., Sakoshev A. K., Pauli E. S. «Qazaqstan zhastary – 2020» Ulttyq bayandamasy. Nacionalnyj doklad «Molodezh' Kazahstana – 2020». «National report Youth of Kazakhstan – 2020». [Elektrondyq resurs] – <https://eljastary.kz/upload/iblock/887/887f8cc33592605699c33a49096c91a2.pdf> (qaralgan kyni: 04.06.2025).